

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Valutaordningen : Diskussionsindledning den 20. November i "Danske Kvinders politiske Samraad"

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1937

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 4

Relateret:

Relateret:

Copyright: Det Kongelige Bibliotek

[Valutaordningen : Diskussionsindledning den 20. November i "Danske Kvinders politiske Samraad" 3](#)

[Valutaordningen : Diskussionsindledning den 20. November i "Danske Kvinders politiske Samraad" 4](#)

[Valutaordningen : Diskussionsindledning den 20. November i "Danske Kvinders politiske Samraad" 5](#)

[Valutaordningen : Diskussionsindledning den 20. November i "Danske Kvinders politiske Samraad" 6](#)

VALUTAORDNINGEN

Diskussionsindledning den 20. November i »Danske Kvinders politiske Samraad».

Af Fru Signe Bjørner.

Naar man fra Handelens Side anker over, at Valutaordningen ophæver den fri Prisdannelse og umuliggør besparende Dispositioner m. m. a., svares der, at Ordningen ikke er til for Importørernes Skyld, men for det hele Samfunds. Synspunktet er rigtigt. Svaret lyder godt og tages for gode Varer, ogsaa af de fleste Kvinder. Men Konsekvenserne af den rigtige Betragtning, som udtrykt i den Ordning, vi har, trænger til nærmere Undersøgelse.

Ved Borsmodet den 5. Maj 1935, da denne Ordning var til Behandling i Grossererforeningens Repræsentantskab, sagde Komiteens Formand, Grosserer Holger Laage-Petersen, noget ganske tilsvarende:

»Hvis Vanskelighederne ved Valutareguleringen kun ramte Handelen, vilde jeg tro, at vi ikke kom ret langt med vore Beklagelser, og Offentligheden vilde tage vore Klager med Sindsro; men som Situationen nu er, berører de hele Samfundet og bør derfor paakalde hele Samfundets Interesse.»

Valutacentralens første Formaal.

Da Valutacentralen blev oprettet, i Begyndelsen af 1932, var det dens Hovedformaal at holde Kronen i Kurs. Dette rent valutamæssige var det oprindelige Paaskud for at drage hele Landets Økonomi ind under Statsmagten.

Der blev straks fra sagkyndig Side protesteret og henvist til, at dette Formaal bedre og sikrere kunde naas ved de saakaldt banktekniske Midler, ved Udvidelse eller Indskrænkning af Krediten, ved Diskontoregulering eller ved begge Dele i Forening, idet Pengenes Pris derved blev bestemt af den naturlige Lov for Tilbud og Efterspørgsel, medens en vilkaarlig Indgriben fra Statsmagtens Side vilde være farlig for det økonomiske Livs Ligevægt og desuden næppe vilde svare til Hensigten.

Dette viste sig meget snart at holde Stik.

Rigsdagen maatte Gang paa Gang gaa med til at slaa Kronens Pris ned. Først til den saakaldte Shilling-Krone, da Sterling gik fra Guldet — altsaa 20 Kr. pr. Pund Sterling, senere til 22,40 Kr. pr. Pund Sterling.

Til Forsvar for Regeringens (d. v. s. Valutacentralens) Kontrol med Indkøbet formede man saa Slagordet: »Vi kan ikke købe mere, end vi har Valuta til.» Man kan akkurat lige saa godt sige det omvendte: »Vi kan ikke sælge mere, end Udlandet har vor Valuta til at købe.» Saaledes er nemlig Forholdet. Varedshandel er Varebytte, og til Regulering heraf er den fri Handel ubestrideligt Nummer ét.

Thi hvad er Handelen? Det Led i Produktionen, der fører Varerne derfra, hvor de pro-

duceres bedst og billigst, derhen, hvor der er størst Brug for dem. Med andre Ord, den er Husmodrenes — Forbrugernes — Redskab til at faa dækket Hjemmets Forbrug paa den bedste og billigste Maade. Handelens Dispositioneret er derfor en Forudsætning for Kvindernes. Valutaordningen er et Slag i Ansigtet paa Kvinderne og frakender dem Evne til at forvalte Hjemmets Midler. Man forudsætter uden videre, at den fri Efterspørgsel, ud fra Hensynet til Hjemmets Tarv, er til Skade for Landets Økonomi, at Politikerne bedre kan skønne, hvad vi har Gavn af at købe, end vi selv!

Det har allerede nu til Overflod vist sig, hvor dyrt det er for Landet at sætte os fra Bestillingen. Det er ikke bare Smaating, man har drillet os med, saaledes som Bladernes har villet give Indtryk af. Mangelen paa Tyttebær og Citroner tog man som en mindre vellykket Spøg. Der blev drevet Sport med at sejle over Sundet og hente sit Behov hjem — man tog den Fornøjelse med, vel at mærke, hvis man havde Raad til det. Nationaløkonomisk set var det dog næppe til Fordel for Landet. (Den sorgmuntre Historie om Citronernes Paaskerejse fra Frihavnen over Sundet og tilbage igen er ikke uden Sidespykker.) Nej, hele vort Forbrug er fordyret, og den senere Tids Udvikling i saa Henseende gør selv Valutaordningens ivrige Tilhængere betænkelige.

Valutaordningens handelspolitiske Formaal.

Den næste Opgave, Valutaordningen skulde løse, efter at den havde vist sig ude af Stand til at holde Kronen oppe, var saa den handelspolitiske, at holde vor Eksport i Gang. Valutacentralen skulde bruges til at tvinge Forbrugerne til at aftage visse Landes Produktion (Englands og Tysklands) for at vor Eksport af Landbrugsvarer kunde opretholdes.

Faren ved, at en saadan Magt til at slutte Aftaler blev tildelt en Regeringsinstitution, blev straks paapeget. Man vilde hermed gøre det muligt for Udlandet, ved at lægge politisk Pres paa Regeringen, at tiltvinge sig økonomiske Fordele paa vort Folks Bekostning. Ogsaa dette har vist sig at holde Stik. Faren er allerede mere end en Trusel.

Men selve Hensigten med at dirigere det hjemlige Forbrug viste sig uopnaelig. Hverken England eller Tyskland køber andet eller mere hos os, end de har Fordel af. Og de køber ikke mere, selv om det sker i Form af direkte Varebytte, end de vilde købe, hvis vor Valuta naaede til dem ad den fri Omsætnings Vej, som tidligere. Derimod tvinges vi til at

købe de Varer, Handelsaftalerne paatvinger os, til højere Pris end det frie Verdensmarkeds. Og naar Konkurrenceen hindrer os i at forhøje Prisen paa vore Eksportvarer, maa den Difference naturligvis dækkes gennem Hjemmemarkedets Priser. Er det da saa underligt, at Priserne stiger og stiger, at den ene Ordning efter den anden tvinger Husmodrene til at indskrænke Forbruget?

Vor Handelspolitik har givet os til Pris for Udlandets økonomiske Udbytning. Nu er hele Eksporthandelen lagt i Hænderne paa Embedsmænd, der, hvor dygtige de end maatte være indenfor deres Etater, dog paa Verdenshandelens og Samfundsøkonomiens Omraade er Dilettanter.

Og Resultatet er derefter. Heller ikke for disse Embedsmænd selv er det altid behageligt. Eksportsagens Mistænkeliggørelse er i frisk Erindring. Grosserer Johan Rothe sagde ved det fornævnte Børs møde bl. a.:

»At Landets Import skal fordeles af en plan-økonomisk indstillet Regerings Embedsmænd, er odelæggende for Ehvervslivets frie Disponering, og da Systemet samtidig ledsages af Uretfærdigheder og uheldige Forhold, kan det vanskeligt undgaas, at Fordelingsinstitutionen bliver omgivet af en Mistænkelighedens Atmosfære, der ikke kan være til Gavn for dens Anseelse. Vi maa derfor bort fra dette System snarest muligt, hvis vi vil gøre os Haab om at kunne genoprette Erhvervenes Frihed og Borgernes økonomiske Selvstændighed.»

Mistænkeliggørelsen gælder altsaa begge Veje — her er en anerkendt Fare for Korrupsion, en gunstig Jordbund for Samfundsforraadnelse.

Det eneste sikre Resultat af Valutacentralens handelspolitiske Virksomhed er altsaa dyrere Levevilkaar. Herom siger Ingeniør Halland (Frihandelsklubbens Formand):

»Varefordyrelsen kan skyldes de dyrere Køb, vi ifølge Handelstraktaten med England (og nu Tyskland) maa foretage. Men langt tungere vejer den Fordyrelse, der følger af, at Valutakontoret driver *aktiv Handelspolitik*, saa Handelen udelukkes fra at købe i de Lande og paa de Tidspunkter, det er bedst og billigst. Og endelig har vi den maskerede Fordyrelse gennem Kvalitetsforringelse af Varer. Det danske Marked blev tidligere betragtet som et godt Kvalitetsmarked, men Valutakontoret har bragt en Forringelse ogsaa paa dette Punkt.»

Jo længere Valutakontoret arbejder, desto mindre faar vi altsaa hjem for vor Eksport. Dette giver sig Udtryk i forskellige Trusler om Rationering, Prisregulering og lignende Foranstaltninger. Men det er dog sikkert ikke andet end vilde Rygter, at Politikerne for Alvor skulde have i Sinde at hjemsoge os med Krigstidens Kontrolsystem. Det vil længe forinden

gaa op for bl. a. vor *Eksportindustri*, at den belaster sin Produktion med for store Udgifter til Kul (tænk blot paa Skandalen med de tyske Kul) og andre nødvendige Hjælpemidler og Raastoffer, saa at selv den overordentlige Beskatning af Hjemmemarkedet ikke kan holde Landbrugseksporten konkurrencedygtig.

Valutaordningens beskæftigelsesmæssige Formaal.

Det tredje Formaal, der nu omsider, da begge de to andre har vist sig umulige, skal godtgøre Valutaordningens Eksistensberettigelse, er Beskæftigelsen af de Arbejdslose, hvilket skulde opnaas ved Understøttelse af Industrien gennem en saakaldt »aktiv Handelspolitik«. Hvad der oprindelig ikke var tilsigtet med Loven, bliver nu det væsentlige, idet Importspærringen har vist sig at virke som en kæmpemæssig Forhøjelse af Industriens Toldbeskyttelse. Den blev ren Protektionisme. Nu skulde saa Arbejdslosheden afskaffes.

Men Arbejdslosheden i Danmark har aldrig været saa stor som i den Tid, vi har haft Valutacentralen. Og dette er ganske forklarligt, i Betragtning af den Varefordyrelse, som allerede er paavist. Enhver Husmoder véd, at naar Varerne bliver dyre, maa Forbruget indskrænkes. Og enhver Arbejder véd, at naar Forbruget indskrænkes, bliver der flere Afskedigelser, mere Arbejdsloshed. Men de færreste véd, hvor grelt Forholdet er. Statistikken i Arbejdsgivernes Haandbog (der sikkert ikke vil blive mistænkt for at drive frihandelsvenlig Propaganda) viser i ganske nøjterne Tal, hvorledes Arbejdslosheden er vokset:

1928.....	50,226	1932.....	99,500
1929.....	42,800	1933.....	97,500
1930.....	39,600	1934.....	81,600
1931.....	52,900	1935.....	76,200

For Aarene 1928—31, altsaa for *Valutacentralens Oprettelse*, var Gennemsnitstallet paa Arbejdslose 46,380, medens det for Aarene 1932—35 er 88,700. Naar Arbejdslosheden i de allersidste Aar er gaaet lidt ned, skyldes det Opgangen i Verdenskonjunkturerne. Sverige og Norge, som ikke har nogen Valutacentral, har forholdsvis mindre Arbejdsloshed end vi.

Til trods for en Kronenedskæring til ca. det halve, er Arbejdslosheden steget til det dobbelte.

Valutacentralen har altsaa ikke opfyldt et eneste af de Krav, dens egne Venner stillede til den.

Derimod er alle de bange Anelser, hvormed indsigtfulde Folk imødesaa den, gaaet i Opfyldelse.

Da Udenrigsminister Munch forleden i Radio redegjorde for Handelsaftalerne med Tyskland, var det en stor Falliterklæring for Valutacentralen som Tvangsmiddel, hvad følgende Citat godtgør:

»Tyskerne har med yderste Styrke holdt fast paa, at Salg og Køb maa afpasses saaledes, at der blev et Overskud (i Tyskernes Favor). Der er truffet nøje Aftale om, i hvilket Forhold Valutaattesterne skulde gives til de forskellige Grupper af Varer, som det særlig interesserede Tyskerne at sælge.«

Tyskerne bestemmer altsaa, hvor meget de vil sælge os i Forhold til vor Eksport, og hvad de vil sælge os, foruden at de bestemmer, hvad de vil købe. Mon saa nogen længere kan lade sig indbilde, at vi ved Hjælp af Valutacentralen kan tvinge Udlandet til at købe ?

Nej, saa længe vi har Valutacentralen, er det Udlandet, der tvinger os til at handle uøkonomisk og ufordelagtigt for os selv.

Udviklingen er nu traadt ind i en ny Fase, derved at vi tvinges til at købe Færdigvarer, samtidig med at vore Raavarer og Produktionsmidler fordyres uforholdsmæssigt. Dette kunde blive Begyndelsen til Enden, idet selve den højt protegerede Industri har faaet Betæneligheder. Foreløbig vil man prøve paa at komme udenom disse Vanskeligheder, som Diskussionen mellem de tre Herrer i Radioen d. 16. Novbr. viser, man har Vilje til, og opretholde Industriens Beskyttelse. Men i Længden gaar det ikke.

Men der rejser sig da det Spørgsmaal, om Udlandet vil tillade Afviklingen af en Institution, der har vist sig at være et godt Tvangsmiddel overfor den danske Befolkning. Endnu kan det vel lade sig gøre, men det haster. Nu er det ikke alene unødvendigt at opretholde Valutacentralen, det er positivt farligt.

Vil man fra Regeringens Side hævde, at vi allerede er saa bundne af Handelsaftaler til en tvangsmæssig Udveksling med visse Lande, at man ikke kan afskaffe Valutacentralen, da er dette ikke rigtigt. Endnu har vort Land sin selvstændige indre Politik i Behold. De Sagkyndige har tilbudt deres Medvirksomhed til en frivillig Opfyldelse af de gældende Traktater og en Afvikling af Valutaordningen. I den Resolution, der udsendes fra det store Borsmøde, hedder det til Slut:

»Den Frihed, Handelen kræver, er ikke et erhvervspolitisk Spørgsmaal for Handelsstanden alene, men for det hele Samfund. I Bestræbelserne for at generhverve denne Frihed har Handelen allerede tidligere fremsat positive Forslag og erklærer sig vedblivende villig til Realitetsdrøftelser med andre Erhverv og med politiske Faktorer angaaende de Former, hvorunder en Afvikling af det nuværende System kan finde Sted.«

Endnu er dette Tilbud ikke modtaget, men den Tid nærmer sig, da Politikerne vil blive nødt til at tage imod gode Raad, saavel fra Forbrugerne som fra disses Tillidsmænd. Det er ikke alene farligt udadtil, men ogsaa indad

— en Fare for vort demokratiske Folkesamfund, naar det økonomiske Liv er opløst af det politiske. I sin Tale ved det ofte omtalte Møde sagde Grosserer Bue Bjørner:

»Valutakontoret er Led i et System, der fører til økonomisk, politisk og aandeligt Diktatur. Valutakontoret maa bort, hvis vi skal genvinde og udbygge den Frihed, som vore Forfædre har kæmpet for og har givet os i Eje, og som vi skylder vore Efterkommere at værne om.«

I Traad med dette udtalte ved det nordiske Handelsmøde i Stockholm den 8. Oktober i Aar (1936) Advokat Poul Frank, Norge, følgende:

»Det er forkert, naar man fra mange Sider giver Liberalismen, Erhvervslivets frie Udfoldelse, Skylden for de Ulykker, der under og efter Krigen har ramt de forskellige Lande. Det faktiske er, at Vanskelighederne er skabt af Krigen og alt, hvad derefter fulgte, og at de vilde have ramt et hvilket som helst økonomisk System. Skulde der endelig findes en Syndebuk, er det ikke Liberalismen, men nærmere alle de Afvigelser fra Liberalismen, man allerede før 1914 og navnlig efter Krigen har indført. Efterhaanden som man ser, at disse Afvigelser og planøkonomiske Eksperimenter ikke fører ud af Krisen, men stadig skaber nye Vanskeligheder, kaster man sig ud i nye Forsøg i Stedet for at gaa tilbage til det gennem Aarhundreder prøvede System.

Man tror, man kan ombytte den frieste mulige Prisdannelse, der er den naturlige Regulator, med bureaukratisk Skøn og bureaukratiske Dekreter fra et stort Embedsmands-Maskineri. Ophæver man den frie Prisdannelse, mister man det eneste brugbare Barometer for, hvad og hvor meget Folk vil købe. Saa mangfoldig, nuanceret og elastisk Forbruget i vore Dage er, ligger det over menneskelig Evne gennem kunstig Prisansættelse at tilvejebringe mere Plan og bedre Balance i disse Forhold end under fri Prisdannelse. Tvang paa Prisfastsættelsens Omraade vil medføre Tvang ogsaa for Produktionen, Omsætningen og Forbruget. Man overvurderer det bureaukratiske System, naar man tror, at det skulde være bedre til at forstaa sig paa, hvad der bør produceres, hvor det bør produceres, og til hvilken Pris der skal sælges, end det private Næringsliv selv, der med sin egen Økonomi staar til Ansvar for Opgavens Løsning.

Et af Planøkonomiens Maal skulde være Planlægelse paa langt Sigt. Men disse Beslutninger kan jo ikke undgaa at blive præget af den herskende politiske Retning, der jo ofte er skiftende. Omfanget af Reguleringen vil nødvendigvis, at Beslutningerne maa lægges i Hænderne paa et mere eller mindre selvstændigt Organ, Raad eller lignende, hvilket let vil blive Diktatur.

Vanskelighederne *indadtil* vil imidlertid blive fulgt af ikke færre Besværigheder *udadtil*. Det siger sig selv, at Staten under et saadant Regime i ganske anden Grad og Udstrækning end nu vilde blive engageret som Part i Landets internationale Handel og Skibsfart. Og hvor Interesserne staar mod hinanden, vil det oftest blive de smaa og relativt svage Lande og deres Næringsdrivende, som trækker det korteste Straa.

For selve Næringslivet vil Tvangsplanøkonomien betyde *Stagnation*. Tvangsreguleringen, der skal organisere og lede en Branche, maa nødvendigvis gaa ud fra Gennemsnittet eller endda noget under dette, hvilket vil hemme de mest konkurrencedygtige indenfor Branchen, som ellers er dem, der fører denne frem. Den enkeltes Indsats er ikke afgørende for hans Chancer, og hans Dispositioner kan til enhver Tid kuldcastes, hvilket svækker Initiativet. Den sunde Rekruttering af Næringslivet, som man hidtil har kendt, vil erstattes af Koncessionsystemet, hvor den koncessionsgivende Myndigheds Gunst og ikke altid den søgendes Forudsætninger er afgørende for, hvem der maa starte eller drive en Virksomhed.

Desværre har Ungdommen, der her stilles overfor Planøkonomien, ikke oplevet Liberalismen, men kun en af Krigs- og Kriseindgreb forkvaklet Liberalisme. — — — Ekstraordinære Forhold kan kræve ekstraordinære Foranstaltninger, men det er her Viljen, det kommer an paa. Vil man økonomisk Liberalisme indad, kan man med visse uundgaelige Modifikationer fastholde den trods den handelspolitiske Udvikling. Men vil man Tvangen, saa danner den aktuelle handelspolitiske Situation unægtelig en fortrinlig Basis for et Fremstød i den Retning.

Fra finsk Side gjorde Dr. Korpisaari gældende, at den virkelige Anledning til de planøkonomiske Bestræbelser i Tiden maatte føre tilbage til visse politiske Systemer — Fascisme, Nazisme etc. —, der havde knæsat Tanken om »et statsbehersket Næringsliv«. Finland havde for sit Vedkommende holdt sig fri af de planøkonomiske Bestræbelser, bortset fra de Tilfælde, hvor man udefra var tvunget ind derpaa, og selv Eksport-Kontingenterne havde man ordnet gennem de frie Organisationer uden statslig Indgriben.

Paa det samme Møde kom der — navnlig fra svensk Side, Direktør Edström for Allmene svenska Elektricitets A/B — stor Misfornøjelse til Orde overfor Valutaordningen, der, som Direktøren sagde, »ikke længere er et Valuta-spørgsmaal, men en Protektion af den danske Industri«. Det økonomiske Samarbejde med de andre skandinaviske Lande, der ikke lukker af for os, lider stor Skade, og dette avler

Bitterhed overfor os — hvad der ikke kan undre. Naar der fra dansk Side blev beklaget, at Forholdene havde artet sig saaledes, optoges disse Udtalelser meget ilde her i Landet. Statsminister Stauning sidestillede den offentlige Kritik af Valutaordningen med Landsforræderi — hvad der er temmelig ejendommeligt fra en demokratisk Statsminister i et frit Land, og navnlig da ethvert andet Lands Befolkning gennem sine Forbindelser har fri Adgang til at følge Valutacentralens Virksomhed.

Sagen er, at denne har domt sig selv, og det baade i Udlandets og i Hjemlandets Øjne, hvis man da vil se. Hr. Staunings skarpe Udtalelser fik da ogsaa Svar som fortjent. (»Frit at tænke, tro og tale«. En Artikel i Dagbladet »Børsen« for Tirsdag den 3. November.)

Folketingsmand Prieme sagde forleden, at han maatte beundre de danske Husmodre for deres Taalmodighed, fordi de fandt sig i de Overgreb, Lovgivningsmagten gjorde sig skyldig i. Denne Beundring maa vi finde os i, saa ironisk den end er, og med Beklagelse vedgaa vor overdrevne Skikkelighed. Det er en Falliterklæring fra Kvindernes Side, dersom vi ikke bruger vor politiske Magt til at stille den Fordring til Lovgivningsmagten, at den ophører med at lade os, som Nationens økonomiske Forvaltere og Husholdere, være Syndebuk for alle de Manøvrer, hvormed man søger at komme udenom den eneste dybtgaaende Løsning af de Problemer, der ligger for.

Her er nu Lejlighed til, at vi kan rette en kraftig, samlet Appel til den sande Fornuft, for at faa afviklet en Institution, der kun har bragt Fortræd. Gör vi det, skal vi nok finde Støtte hos forstandige Mænd indenfor alle Partier. Jeg skal tillade mig at formulere Kravet, saaledes at Diskussionen kan faa et definitivt Formaal, og anmoder om Kritik eller Tilslutning til dette som en Appel fra Danmarks Kvinder til Politikere af alle Partier.

Til Regering og Rigsdag!

Medlemmer af Danske Kvinders politiske Samraad, samlet til Møde Fredag den 20. November, udtaler:

I Betragtning af, at Valutacentralen ikke har formaaet at bidrage til Løsning af de tre Opgaver, der skiftevis har været dens Formaal:

den valutamæssige,
den handelspolitiske og
den beskæftigelsesmæssige,

men derimod har ført til større Arbejdsloshed og til Fordyrelse af de Varer, som Husmoderen staar for Indkøbet af; og endvidere har stillet vort Land i et skadeligt Modsætningsforhold til vore nordiske Nabolande, der ikke har Valutacentral imod os, kræver vi

Valutacentralens snarlige Ophævelse.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk